

مجله حقوق

دوفصلنامه

دوره ۴، شماره ۹، پاییز و زمستان ۱۴۰۰

بررسی راهکارهای حقوقی استخراج و معامله ارزهای دیجیتال و رمز پایه (مجازی):

خلأهای حقوقی و راهکارهای پیشنهادی: شیما نادری، مجید مطلبی

و اکاوی مبانی فقهی فور و تراخی در اخذ به شفعه: مرتضی رحیمی

دستاوردها و چالش های تعدد و تکرار جرم در قانون کاهش مجازات حبس تعزیری

مصوب ۱۳۹۹ با رویکرد کاربردی: ابوالفتح خالقی، زهرا میرزانی

آثار قرارداد انتقال تکنولوژی در حقوق ایران: افشین مجاهد

تبیین اصل اطلاع رسانی در پرتو آیین رضایت قبلی کنوانسیون روتردام ۲۰۰۳

:محمد مبینی فر، مرضیه فتحی برناجی

جایگاه کمیسیون های حل اختلاف در دعاوی فی مابین سپاه پاسداران انقلاب و شهرداری تهران

:محمدرضا یزدی، مجتبی سالک رازی

آثار و شرایط اعاده دادرسی در حقوق ایران و فرانسه: سید جعفر هاشمی باجگانی، محمدرضا بوربور

آثار فسخ نکاح در حقوق ایران، فرانسه و انگلستان: میثم سبحانی

تحلیل ساختار حقوق کودک در ایران: بررسی مرجع ملی کنوانسیون حقوق کودک بر مبنای

پیمان نامه جهانی حقوق کودک: مریم شعبان

رابطه توهین و آزادی بیان در پرتو قانون مجازات اسلامی و قانون مطبوعات: امیرحسین قضائی علمداری

اصول و قواعد حاکم بر اخلاق حرفه ای در شغل وکالت: رستم علی اکبری، یاسر شاکری

تکثرگرایی دینی در قانون مجازات اسلامی: محسن حمیدی پور

آثار و شرایط دادرسی غیابی در حقوق ایران و فرانسه: سید جعفر هاشمی باجگانی، مصطفی افضلی گروه

مسئولیت کیفری دولت ها در قبال جرایم محیط زیستی در پرتو همکاری های منطقه ای و بین المللی: سجاد طیبی

تحلیل عملکرد دیوان بین المللی دادگستری در پرونده نقض عهدنامه مودت ۱۹۵۵ میان جمهوری اسلامی ایران

و ایالات متحده آمریکا: محمد ستایش پور، عیسی پودات

چالش های فلسفی، مفهومی تروریسم در مواجهه با حقوق بشر: نوروز کارگری

تحلیل اقتصادی آثار جاتی ناشی از استفاده اموال با مطالعه حقوق ایران: یداله دادگر، اکرم احسانی

کارکردها و چالش های میانجیگری در ایران (با نگاهی به برخی از کشورهای اروپایی و اسناد بین المللی)

:سید عباس موسوی

حریم خصوصی در نظام حقوقی ایران و اسلام: علی اکبری، مهدی فلاحیان

حقوق زندانیان از منظر فقه امامیه و حقوق ایران با نگاهی به اسناد بین المللی: غلامرضا ایزدپناه، وجیهه ایزدپناه

تحلیل ترور دانشمندان هسته ای ایران از منظر حقوق داخلی و بین الملل: محمدخلیل صالحی، محمد سلمانی فرهمند

آثار قرارداد بیعه عمر از منظر فقه امامیه و حقوق ایران: سید سجاد خالونی تفتی

حمایت از قضات ادارات در عصر سیاسی سازی: ارزیابی استقلال قضائی و ثبات رأی در دادرسی اداری: رضا طجرلو،

محمدجواد شفق، فاطمه مافی

حقوق بزه دیدگان و بزه کاران در قانون آیین دادرسی کیفری فرانسه: نقدها و چالش ها: صادق فتیلی، ابراهیم مقدم

بررسی و تحلیل تعهد به رعایت احتیاط در حقوق کامن لا: رضا حسین گندمکار، فرزاد کریمی کلمتی

مطالعه تطبیقی ارزیابی هزینه جرم در حقوق کیفری و فقه شیعه: اسماعیل کشکولیان، مهدی نقوی

در آمدی بر نظریه شخصیت حقوقی در فقه امامیه: سید علیرضا امین

بررسی ارکان مسئولیت مدنی شهرداری ها در رویه قضائی: سید وحید میرنظامی، فائزه بهادر

جبران خسارت محکومان بی گناه در حقوق ایران و آمریکا: احمدرضا کنارکوهی، سلامه ابوالحسنی

اهمیت ایجاب در قانون مدنی ایران و اصول قراردادهای تجاری بین المللی: مرتضی جوان سرند

Review of Legal Solutions for Mining and Trading of Digital Currencies: Legal Gaps and Solutions

بررسی راهکارهای حقوقی استخراج و معامله ارزهای دیجیتال و رمز پایه (مجازی): خلأهای حقوقی و راهکارهای پیشنهادی

SHima Naderi

Assistant Professor, Department of Environmental Law, Faculty of Natural Resources and Environment, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran

شیما نادری

استادیار گروه حقوق محیط زیست، دانشکده منابع طبیعی و محیط زیست، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران

shima.naderi_barrister@yahoo.com
<http://orcid.org/0000-0002-1485-7190>

مجید مطلبی

دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، دانشکده حقوق، الهیات و علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Majid Motallebi

PhD Student in Criminal Law and Criminology, Faculty of Law, Theology and Political Science, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran (Corresponding Author)

majid.motallebi_barrister@yahoo.com
<http://orcid.org/0000-0001-9150-0817>

Abstract

Mining and trading of digital currencies are required new considerations in domestic and international law. Rapid growth and economic competition in a different financial environment, which questions the existing banking structures, has led to a general tendency towards this issue. Today, the number of digital currencies is increasing. However, establishing uniform rules for e-commerce in all countries and international organizations seems to be a complex and voluminous task, and its impossibility is closer to reality. It is crucial to study national and international laws and regulations on this issue, indicating the existence of legal gaps in this area and solutions. The review of this emerging issue based on the practical and powerful technology in e-commerce should be considered to provide effective solutions. While examining the legal opportunities and capacities of extracting and trading virtual and digital currencies such as Bitcoin, this study concluded that the current situation of virtual currencies is facing domestic and international legal gaps. Finally, it required some solutions and suggestions to fill those gaps.

Keywords: Mining Digital Currency, Bitcoin, Legislation, International Law, Cryptocurrency.

چکیده

استخراج ارزهای دیجیتال یکی از موضوعات حقوقی جدید در حقوق داخلی و بین‌المللی است. رشد سریع و رقابت اقتصادی در فضای متفاوت مالی که به گونه‌های زیر سؤال بردن ساختارهای موجود بانکداری است، سبب گرایش عمومی به این موضوع شده است. امروزه تعداد پول‌های دیجیتالی رو به افزایش است. ایجاد و تنظیم قوانین متحدالشکل تجارت الکترونیک در تمامی کشورها و سازمان‌های بین‌المللی کار بسیار پیچیده و حجیمی به نظر می‌رسد و عدم امکان‌پذیری آن به واقع نزدیک‌تر است. شایان ذکر است که بررسی و مطالعه قوانین و مقررات ملی و بین‌المللی در خصوص این موضوع، حکایت از وجود خلأهای حقوقی در این زمینه دارد که در این پژوهش ضمن بررسی آن، به راهکارهایی جهت جبران آن اشاره شده است، زیرا برای برون‌رفت از چالش‌های حقوقی به وجود آمده از این فناوری نوظهور ولی تأثیرگذار و قدرتمند در تجارت الکترونیک باید به ارائه راهکارهایی مؤثر توجه کرد. این پژوهش، ضمن بررسی فرصت‌ها و ظرفیت‌های حقوقی استخراج ارزهای مجازی و دیجیتال از قبیل بیت‌کوین نتیجه‌گیری کرد که وضعیت کنونی ارزهای مجازی با خلأهای حقوقی و قانونی داخلی و بین‌المللی مواجه هستند و در نهایت، راهکارها و پیشنهاداتی در جهت جبران خلأهای آن ارائه می‌گردد.

واژگان کلیدی: استخراج ارزهای دیجیتال، بیت‌کوین، قانونگذاری، حقوق بین‌الملل، رمز پایه.

Received: 2021/08/20 - Review: 2021/09/12 - Accepted: 2021/11/21

دریافت: ۱۴۰۰/۰۵/۲۹ - بازنگری مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۲۱ - پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۰۳

<p>ارجاع: نادری، شیماء؛ مطلبی، مجید؛ (۱۴۰۰)، بررسی راهکارهای حقوقی استخراج و معامله ارزهای دیجیتال و رمز پایه (مجازی): خلأهای حقوقی و راهکارهای پیشنهادی، تمدن حقوقی، شماره ۹.</p>
<p>Copyrights: Copyright for this article is retained by the author(s), with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (http://creativecommons.org/licenses/by/4.0), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.</p>

مقدمه

تراکنش‌های مالی از طریق نقل و انتقالات بانکی، پرداخت از طریق تلفن‌های همراه و یا با استفاده از کارت‌های اعتباری صورت می‌گیرد اما در کنار این‌ها، در شهرهایی چون لندن، گلاسکو و غیره دستگاه‌های خودپرداز ارزهای دیجیتال از قبیل بیت‌کوین نیز وجود دارد که امکان تبدیل آن به پول نقد و یا بالعکس را فراهم می‌نماید. همچنین تعداد شرکت‌هایی که انجام معاملات از طریق بیت‌کوین را پذیرفته‌اند رو به افزایش می‌باشد. برای بازکردن راه استفاده از رمزارزها باید راهکارهایی اندیشیده شود که از فعالیت‌های مخفی دوری نماید و کارها به صورت قانونی انجام گیرد. فناوری‌های نوآورانه و ظهور جوامع مجازی انواع جدیدی از معاملات را به دنبال می‌آورد که روش‌های حسابداری که فراتر از دانش فعلی اقتصاد و حقوقی موجود است، را می‌طلبد. مبادله کالا و خدمات، در نتیجه وسیله‌ای برای پرداخت فراهم می‌کند که در آن انتشار و گردش مالی تحت کنترل مقامات پولی مرکزی نیستند. دلایل ظهور ارزهای رمز پایه نه تنها کاستی‌های سیستم ارزی سنتی را نشان می‌دهد بلکه حکایت از بحران‌های مالی در سیستم اقتصادی جهانی است.

در ایران نیز مدتی است که موضوع ارزهای دیجیتال از قبیل بیت‌کوین مطرح شده است و دارای خلأهای حقوقی زیادی برای قانونی سازی آن در کشور، همچنین فراهم کردن شرایط رمزارزها برای جلوگیری از مشکلات عدیده من جمله فرار مالیاتی و پولشویی و... وجود دارد که برای تبیین جایگاه آن در حقوق و اقتصاد، نیازمند اتخاذ سیاست در موضوع بیت‌کوین و توجه به قوه مقننه و نظام پرداخت الکترونیکی با توجه به قوانین و اسناد بالادستی و جایگاه و قوانین سایر کشورها در زمینه بیت‌کوین می‌باشد (شعبانی و همکاران، ۱۳۹۹، ۲۰۹). در خصوص معاملات بین‌المللی و نیاز به ارزهای بین‌المللی با

سکوت و حتی مخالفت کشورها روبرو هستیم که در قالب پیشنهاد می‌توان این را بیان نمود که دولتمردان حاکم بر کشورهای دنیا ملزم به تدوین قانونی در قالب معاهده و یا کنوانسیون هستند که طبق آن بتوان از ارزهای مجازی در سطح بین‌المللی استفاده کرد. معاملات مجاز در این حیثه ذکر و یا در صورت بروز هرگونه اختلافی در این معاملات بتوان با بررسی متن این قانون مرجع صلاحیت‌دار جهت رسیدگی را تعیین کرد (شیرانی و طالکش، ۱۳۹۹، ۱۸۳). لذا ضروری است نهادهای سیاستگذار ایران همانند سایر کشورها در خصوص استفاده از این نوع پول‌های مجازی، قوانین و مقرراتی وضع نمایند تا ضمن استفاده از ارزهای مجازی، از خطرات آن جلوگیری شود (Murphy, 2015, 2).

۱- تولد رمزارزها و چالش‌های قانونی سازی

چالش‌های مربوط به رمزارزها را می‌توان از جمله مشکلات امنیتی، تسهیل جرایم اینترنتی، فرار مالیاتی و پولشویی نام برد که نهادینه شدن آن‌ها در جامعه موجب اختلال در نظام اقتصادی و حتی سیاسی و اجتماعی می‌گردد (میرزاخانی و سعدی، ۱۳۹۷، ۸۷).

چالش مهمی که همیشه در قانونی سازی وجود داشته و در این حوزه نیز وجود دارد، این است که قوانین نباید به اندازه‌ای محدودکننده باشد که دست‌وپاگیر شده و مانع رشد و تولد شرکت‌های نوپا شود. سرقت، کلاهبرداری، قماربازی، خرید و فروش اقامت ممنوعه و... از جرایمی هستند که امکان ارتکاب آن‌ها در ارتباط با ارزهای دیجیتال از قبیل بیت‌کوین، در صورت عدم قانونی سازی و جرم‌انگاری، وجود دارد. علاوه بر این، جرایم سازمان‌یافته که اثراتی به مراتب گسترده‌تر و مخرب‌تر با خود به همراه دارند نیز باید مورد توجه قرار گیرند. تأثیر این جرایم به اندازه‌ای است که از آن‌ها به عنوان تهدیدی برای توسعه کشورها یاد می‌شود. یکی از این جرایم سازمان‌یافته، پولشویی می‌باشد. پولشویی در نوع سنتی خود نیز پلیس و نیروهای امنیتی را با دشواری‌های بسیار زیادی در زمینه جرم‌یابی مواجه می‌سازد، علت آن‌که، جرم پولشویی جرمی مؤخر بوده و همواره جرایم مقدماتی وجود دارند که عواید حاصل از آن‌ها به پول تطهیر شده تبدیل می‌شود. حال در صورتی که پولشویی از طریق ارزهای رمزنگاری شده صورت پذیرد، کشف جرم به مراتب سخت‌تر شده و نیازمند تدابیر ویژه است (بهره‌مند و عامری ثانی، ۱۳۹۸، ۲).

۲- ابهامات و مسائل حقوقی مربوط به ارزهای رمز پایه

یکی از مواردی که نیاز به وضع قوانین دارد، موضوع خطا در آدرس کاربران است. خطاهایی که در آدرس گیرنده ایجاد می‌شود می‌تواند منجر به زیان نقدی شود. به عنوان مثال، در مورد ارز Ethereum، اگر آدرس گیرنده به اشتباه وارد شود، پول ناپدید می‌شود یا به آدرس دیگری منتقل می‌شود.

علاوه بر آن، از بین رفتن پرونده کیف پول نیز از موضوعاتی است که نیاز به قانونگذاری دارد. یکی از مهم‌ترین مسائل ارزهای رمزنگاری شده، از بین رفتن یا سرقت اسناد کیف پول محلی به دلیل خرابی دیسک سخت یا سایر نرم‌افزارها است. سرمایه‌گذاری در بودجه ارزهای رمزپایه از طریق ارائه اولیه سکه^۱ از طریق ارزهای مجازی قابل دستیابی است. به‌طور کلی، یک ICO برای افزایش مبلغ هنگفتی از طریق خرید و فروش ارز رمزنگاری شده که نیاز به اتصال به اینترنت دارد، اعطاء می‌شود. یکی دیگر از موانع هنگام مدیریت ارزهای مجازی، فقدان سیستم دسترسی بدون ریسک برای کنترل بازار ارزهای رمزپایه برای ردیابی و ناشناس ماندن یک گیرنده پرداخت در بازار ارزهای رمزپایه است.

از دیگر موضوعات مهم در موضوع قانون‌گذاری برای ارزهای رمزپایه، هک دروازه پرداخت است. بسیاری از خدمات مالی معروف با استفاده از چنین شگردهایی طعمه هکرها شده‌اند (Poorhashemi, A. 2021, 76-87). همچنین تقلب در بورس معاملات نیز از مواردی است که نیاز به وضع قوانین دارد.

با محبوبیت بیت‌کوین و آخرین افزایش قیمت، بسیاری از سیستم‌عامل‌های بالقوه برای مبادله و تجارت در سراسر جهان شکوفا شده‌اند. این صرافی‌ها، کلیدهای عمومی و خصوصی کیف پول مشتریان خود را در سرورهای محلی خود ذخیره می‌کنند. به دلیل عدم وجود قانون و یا چهارچوب‌های حقوقی که به نوبه خود همه کاربران و بازرگانان را در موقعیت شکننده قرار می‌دهد. یکی دیگر از مسائل مهم حقوقی درباره استخراج ارزهای رمزپایه، مصرف بیش از حد انرژی و در نتیجه تخریب محیط‌زیست است. در این راستا، در نظر گرفتن دغدغه‌های زیست‌محیطی در استخراج ارزهای دیجیتال نیاز به وضع قوانین دارد. از این‌رو، ابزارهای حقوقی ملی و بین‌المللی که به تنظیم فعالیت‌های مؤثر بر محیط‌زیست در راستای ارائه یک چهارچوب ضروری برای کنترل فعالیت‌های مخرب زیست‌محیطی آن پردازد ضروری است (Poorhashemi, A. 2020, 33-39).

۳- جرائم ارتكابی در حوزه ارزهای دیجیتال از قبیل بیت‌کوین

ارزهای دیجیتال از قبیل بیت‌کوین بی‌نام بوده و استفاده از آن آسان است و همین خصوصیات، موجب محبوبیت آن در میان مجرمین گردیده است. در اواسط ماه می سال ۲۰۱۷، کاربران بی‌شماری در اقصی نقاط جهان هدف حمله یک برنامه بدافزار به نام «واناکرای» قرار گرفتند که نحوه عمل آن، قفل کردن رایانه‌های کاربران و مطالبه وجوهی در قالب بیت‌کوین از آنان در ازای بازنمودن قفل سیستم شان بود. مهاجمین از طریق این باج‌افزار، هزاران دلار به صورت بیت‌کوین اخذی نمودند. یکی از جرائم سازمان‌یافته ارتكابی با استفاده از بیت‌کوین، اخذی از طریق باج‌افزارهای مختلف است. همچنین، صاحبان بیت‌کوین ممکن است

در نتیجه ساختار خاص بیت کوین و فقدان مقررات کافی در این باره به راحتی در معرض جرائمی چون سرقت، یکی از شیوه‌های کلاهبرداری اینترنتی و فریب قرار گیرند.

ویژگی‌های خاص بیت کوین پیشگیری از کلاهبرداری را مشکل ساخته است که از مهم‌ترین عوامل آن می‌توان به عدم وجود راهی برای بازیابی بیت کوین به سرقت رفته و یا بازگرداندن بیت کوین‌های پرداخت شده در یک معامله اشاره کرد. به طور مثال در ایالت مریلند آمریکا، کلاهبرداران به روش scam و از طریق ایجاد یک آگهی تقلبی فروش اتومبیل آنلاین و درخواست از خریدار مبنی بر پرداخت وجه اتومبیل از طریق خودپرداز بیت کوین، توانستند از فردی ساکن آن ایالت هزاران دلار کلاهبرداری نمایند و زمانی که مشخص شد آگهی تقلبی است دیگر راهی برای کنسل کردن معامله و بازگرداندن بیت کوین وجود نداشت و بیت کوین‌ها برای همیشه از دست رفته بود.

از جرائم دیگر در حوزه پول‌های مجازی می‌توان به جرم پولشویی اشاره کرد. جرم پولشویی در جایی صورت می‌گیرد که پول‌های مجازی به منظور تبدیل یا انتقال اموالی استفاده می‌شوند که این اموال، درآمدهای حاصله از ارتکاب جرم بوده و هدف آن، پنهان کردن یا تغییر منشأ غیرقانونی آن‌ها، کمک به مرتکبین جرائم جهت فرار از عواقب قانونی این قبیل اقدامات و یا پنهان کردن و تغییر ماهیت واقعی، منشأ، مکان، وضعیت و یا مالکیت این اموال با علم به درآمد حاصل از جرم بودن آن‌ها می‌باشد. همچنین، ممکن است از پول مجازی برای ارتکاب جرائم مستقل استفاده شود مانند زمانی که برای خرید کالاها غیرقانونی مثل اسلحه، مواد مخدر و یا به منظور سوءاستفاده از کودکان به کار برده می‌شود و نیز برای پرداخت هزینه خدماتی که در برخی کشورها غیرقانونی می‌باشند مانند قمار آنلاین. در این حالت، پول‌های مجازی در قالب ابزار ارتکاب جرم مورد استفاده قرار می‌گیرند. به علاوه، این احتمال وجود دارد که پول‌های مجازی با هدف ارتکاب جرائمی که از مصادیق تروریسم هستند، مورد استفاده قرار گیرند، یا در حالتی دیگر به قصد کشتن یا ورود صدمه بدنی جدی به افراد غیرنظامی و یا هر فرد دیگری که نقش فعالانه در مناقشات نظامی ندارد، به کار گرفته شود تا با ایجاد رعب و وحشت، دولت‌ها یا سازمان‌های بین‌المللی را وادار به انجام کاری کرده یا از انجام کاری بازدارد (جرائم مالی تروریستی).

در ماه‌های اخیر، نوعی ارز دیجیتال جدید با نام «گرام» توسط مدیران پیام‌رسان تلگرام طراحی و عرضه گردیده است که هدف از ایجاد آن، تسهیل و افزایش ظرفیت خرید و فروش درون برنامه‌ای، پیشگیری از فیلترینگ این پیام‌رسان و نیز افزایش سود این شرکت، با استفاده از شبکه باز تلگرام (با نام اختصاری تون^۲)، عنوان می‌شود.

در حال حاضر، هیچ مقررات و استاندارد خاصی در جهان در ارتباط با پول مجازی به‌عنوان یکی از انواع پول دیجیتال وجود ندارد. ظهور نسبتاً جدید این پدیده موجب شده تا نیازی به وضع مقررات جامع برای پول‌های مجازی احساس شود. با این حال، درست نیست که گفته شود موضوع پول‌های مجازی در خلأ کامل قانونی قرار دارد و چهارچوب کلی مقررات تجارت الکترونیک در این خصوص قابل اعمال است. قانون نمونه‌ای پیرامون تجارت الکترونیک توسط آنستیرال^۳ در سال ۱۹۹۶ ارائه گردید که تاکنون بسیاری از کشورها به‌منظور تنظیم روابط اشخاص در فضای تجارت الکترونیک از این قانون بهره برده‌اند. در مورد جرم پولشویی با استفاده از پول‌های مجازی نیز می‌توان به اسناد و استانداردهای فراوانی که تاکنون در مورد جرم پولشویی تصویب گردیده است، از جمله کنوانسیون سازمان ملل در زمینه جرائم سازمان‌یافته بین‌المللی سال ۲۰۰۳ و نیز کنوانسیون این سازمان علیه فساد در سال ۲۰۰۵، استناد کرد. در ماه فوریه سال ۲۰۱۵، در آمریکا به‌موجب حکم دادگاه، فردی که اقدام به ایجاد بازاری برای فروش مواد مخدر تحت عنوان «جاده ابریشم» کرده بود و برای پرداخت‌های خود از ارز دیجیتالی بیت‌کوین استفاده می‌کرد، به حبس محکوم شد. دو ماه پیش از آن نیز، فردی که یک صرافی بیت‌کوین تأسیس نموده بود، به اتهام عدم گزارش فعالیت‌های بانکی مشکوک، پولشویی با استفاده از حساب‌های صرافی توسط مشتریان جاده ابریشم و به راه‌انداختن تجارت نقل و انتقال غیرقانونی پول بازداشت شده بود (فره و شی، ۱۳۹۷، ۸).

۴- محاکم صالح برای رسیدگی به جرایم ارز دیجیتال

از موضوعات مهمی که در مواجهه با ارز دیجیتال قابل بحث می‌باشد مقوله صلاحیت محاکم رسیدگی کننده به این جرایم است. به عبارت روشن‌تری یکی از دغدغه‌های اصلی راجع به آسیب‌های ناشی از جرایم ارز دیجیتال، امکان تعقیب مجرمان این جرایم و رسیدگی به اتهامات آنان و نیز جبران خسارات ناشی از جرم است که یقیناً دادگاهی باید به این جرایم رسیدگی کرده و اتخاذ تصمیم شایسته نماید. بدیهی است این امر مستقیماً می‌تواند امنیت بین‌المللی در حوزه اقتصادی و حتی روابط دیپلماتیک را تحت الشعاع قرار دهد، اما با توجه به عدم جرم‌انگاری در حوزه حقوق داخلی و بین‌الملل لااقل تا زمان این نوشتار، موجبات رسیدگی در دادگاه صالح محل تامل است، چه این که ممکن است هریک از عملیات افتتاح این حساب، تبدیل و یا انتقال ارز در نقطه‌ای از کره زمین انجام پذیرد و از آنجا که بعضاً منشاء این عملیات قابل ردیابی نبوده و یا بر فرض قابلیت ردیابی، برخی از کشورها

ایران و کانادا) با یکدیگر تعامل و معاضدت قضائی ندارند و حتی برخی دیگر (ایران و آمریکا) در تخاصم به سر می برند و در صورت ارتکاب بخشی از عناصر این جرم در حوزه صلاحیت سرزمینی این کشورها و عدم همکاری آنان، موجب می شود دستگیری متهمان، تعقیب، تحقیق و نیز رسیدگی به اتهامات آنان انجام نپذیرد. بر این اساس ضروری است تدوین مقررات بین المللی یا معاهدات چندجانبه بین دول برای اعطای صلاحیت جهانی جهت رسیدگی به این گونه جرایم و جبران خسارات ناشی از ارتکاب جرایم مذکور سازماندهی شود.

۵- راهکارهای قانونمند کردن ارزهای دیجیتال از قبیل بیت کوین در کشورهای مختلف

۵-۱- ایران

ایران جزء آن دسته از کشورهایی است که با این پول مجازی تحریم ناپذیر محتاطانه برخورد کرده است. این پول مجازی در حال حاضر به خاطر عدم رسمیت آن از سوی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در خارج از مرزهای ایران کنترل می شود. بررسی جزئیاتی نظیر مزایا و معایب و همچنین مقررات سلبی یا ایجابی استفاده از این ابزار مالی جدید توسط سازمانها و نهادهای گوناگونی نظیر بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، سازمان بورس و اوراق بهادار، ستاد مبارزه با قاچاق کالا و ارز، وزارت ارتباطات و فناوری اطلاعات، پلیس فتا و همچنین مرکز ملی فضای مجازی آغاز شده، اما متأسفانه تاکنون این اقدامات به مرحله اجرا نرسیده است. در حال حاضر برخی صرافی‌هایی در ایران وجود دارند که به صورت لحظه‌ای و بلادرنگ بیت کوین را خرید و فروش می کنند. عمده‌ترین کاربرد بیت کوین در ایران برای پرداخت هک‌هایی است که سیستم‌های شرکت‌ها را هک می کنند و در ازای دریافت باج به صورت بیت کوین اطلاعات را برمی گردانند، همچنین گفته می شود بخشی از معاملات مواد مخدر و برخی کالاهای غیرقانونی دیگر هم با بیت کوین انجام می شود. البته کسانی هم هستند که ارزهای دیجیتال از قبیل بیت کوین را به عنوان یک سرمایه گذاری مدنظر قرار می دهند.

مدتی است که شورای عالی فضای مجازی در حال بررسی برای وضع قوانین و تعیین موضع دولت ایران در قبال این پول دیجیتال است؛ اما فعلاً وضعیت رسمی بیت کوین در ایران مبهم است و دولت واکنش مشخصی درباره آن نداشته است. در فروردین ماه ۱۳۹۸ ورود رسمی بیت کوین به بورس تهران با حضور یک شرکت سوئدی در ایران و قبول سپرده‌های بیت کوینی و تبدیل به ریال برای سرمایه گذاری در بورس تهران کلید خورد.

بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران رسماً در تاریخ بیست و دوم آوریل سال ۲۰۱۸ اعلام کرد که کار با ارزهای رمزنگاری شده توسط کلیه مؤسسات مالی ایران از جمله بانک‌ها و مؤسسات اعتباری ممنوع است، این تصمیم همچنین مبادلات ارزی را از خرید و فروش ارزهای مجازی یا اتخاذ تدابیری جهت تساهل یا تبلیغ آن‌ها منع می‌کند. اقدام بانک مرکزی ایران در راستای تلاش‌های اخیر ایران جهت رفع نواقص در سیاست‌های خود در زمینه مبارزه با پولشویی و تأمین مالی تروریسم، با هدف انطباق با برنامه عملیاتی کارگروه اقدام مالی علیه پولشویی بوده است. کارگروه اقدام مالی علیه پولشویی، یک سازمان بین‌دولتی تأسیس شده برای مبارزه با پولشویی بین‌المللی و تأمین مالی تروریسم است که در جلسه عمومی خود در ژوئن سال ۲۰۱۸ تعیین گردید که آیا ایران را از لیست کشورهای غیرهمکار کارگروه اقدام مالی علیه پولشویی خارج کند یا خیر!!! (شیرانی و طالکش، ۱۳۹۹، ۱۷۷).

طبق بند یک اصل نود و یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اوصاف «عادل» و «آگاه به مقتضیات زمان و مسائل روز» را برای فقهای منصوب از جانب رهبری در شورای نگهبان بیان می‌کند. قانونگذار با ذکر قید آگاهی به مقتضیات زمان و مسائل روز درصدد است تا فقهایی به این سمت منصوب شوند که برای تشخیص به دارا بودن مصلحت یا مفسده مسائل مستحدثه‌ای همانند بیت‌کوین و ارزهای مجازی، امکان اجتهاد از منابع فقه را داشته باشند و بتوانند درباره آن‌ها تصمیم گیرند. به نظر می‌رسد با توجه به نقش زمان و مکان در اجتهاد فقیه، در مواردی که میان احکام اولیه و مصلحت اختلافی رخ دهد، فقیه آگاه به زمانه می‌بایست به حکم ثانویه رجوع نموده و نظر شارع را استنباط نماید (بیگدلی و فرج پور، ۱۳۹۲، ۱۵). هرچند مجلس شورای اسلامی تاکنون مقررره ای پیرامون ارزهای دیجیتالی مصوب نموده است لیکن بر اساس مصوبه جدید هیات دولت مورخ ۱۴۰۰/۰۴/۱۵ تنها رمزارزهای استخراجی در داخل کشور طبق ضوابط می‌تواند مورد استفاده قرار گیرند و از این رو معامله دیگر رمزارزها مجاز نیست، به نظر می‌رسد این مصوبه رویکرد حاکمیتی کشور ایران نسبت به ارزهای دیجیتالی تلقی می‌گردد.

۵-۲- هند

بانک مرکزی هند با هشدارهایی در مورد ارزهای رمز پایه، در سال ۲۰۱۷ روشن کرد که بیت‌کوین فروش قانونی ندارد. دولت هند در حال حاضر هیچ قانونی را برای پوشش بیت‌کوین یا ارزهای رمزنگاری شده دیگری ندارد، اما ممکن است در آینده به دنبال معرفی مقررات باشد. با این حال، بانک مرکزی هند همکاری مؤسسات مالی در هند با صرافی‌های بیت‌کوین و سایر خدمات مرتبط با ارز

رمزنگاری شده را منع کرده است. این ممنوعیت به چالش کشیده شده است و از اوت سال ۲۰۱۹، دادگاه عالی هند همچنان در حال بررسی پرونده است.

۵-۳- چین

چین فعلاً برنامه‌ای برای منع ارزهای رمز پایه ندارد (به هر حال، بزرگ‌ترین بازار رمزنگاری در جهان را دارد)، اما جنبه‌های خاصی را کنترل کرده است. پردازنده‌های پرداخت و سایر مؤسسات مالی در چین از داشتن هر ارتباطی با بیت‌کوین یا سایر ارزهای رمز پایه منع شده‌اند. چین هیچ قانونی در زمینه تنظیم ارزهای رمزنگاری شده تصویب نکرده است. نهادهای نظارتی، ارزهای رمزنگاری شده را به‌عنوان پول قانونی یا ابزاری جهت پرداخت خرده‌فروشی به رسمیت نمی‌شناختند و سیستم بانکی چین هیچ ارز رمزنگاری شده موجود یا ارائه خدمات مربوط به آن را نمی‌پذیرد. در بخشنامه‌ای در سال ۲۰۱۳، دولت بیت‌کوین را به‌عنوان یک کالای مجازی تعریف کرد اما در حالی که به شهروندان در مورد خطرات کالاهای مجازی هشدار می‌داد، این امکان را به آن‌ها می‌داد تا آزادانه در تجارت اینترنتی این کالاها شرکت کنند. در سال‌های اخیر، به‌ویژه از سپتامبر ۲۰۱۷، دولت به دلیل نگرانی از ریسک‌های مالی مرتبط با چنین ارزهایی، مجموعه‌ای از اقدامات نظارتی را جهت سرکوب فعالیت‌های مربوط به ارزهای رمزنگاری شده انجام داده است (Xinhuanet, 2018)(Dewey, 2019, 262-264).

۵-۴- کانادا

کانادا کاملاً دوستانه با ارزهای دیجیتال از قبیل بیت‌کوین باقی‌مانده است. کانادا از اولین کشورهای بود که با تصویب لایحه C-31 در سال ۲۰۱۴، قانونی را برای ارزهای رمز پایه وضع نمود. این لایحه مشاغل ارزی مجازی را خدمات پولی قلمداد می‌کند که آن‌ها را با قوانین مشتری خود و قانون مبارزه با پولشویی مطابقت می‌دهد. اداره مالیات کانادا ارزهای دیجیتال از قبیل بیت‌کوین را به‌عنوان کالایی اعلام کرده که درآمد حاصل از آن، به‌عنوان درآمد کسب‌وکار محسوب می‌گردد. این به این معنی است که مشمول مالیات است و مالیات به این بستگی دارد که آیا یک کسب‌وکار خدمات خرید و فروش را ارائه می‌دهد یا این که آیا تجارت فقط حول سرمایه‌گذاری و تجارت در ارزهای رمز پایه متفاوت است.

۵-۵- روسیه

روسیه نسبت به بیت‌کوین و سایر ارزهای رمز پایه دوستانه عمل می‌کند و تمام تلاش خود را برای محافظت از شهروندان در برابر طرح‌های متقلبانه و کلاهبرداری‌های دیگر انجام می‌دهد، در عین حال به مشاغل و افراد اجازه کار با ارزهای رمز پایه را می‌دهد. در سال ۲۰۱۷، ولادیمیر پوتین حکمی صادر

نمود که خواستار ایجاد، توسعه و اجرای یک فضای پرداخت واحد در اتحادیه اقتصادی اوراسیا بود. این امر اجازه صدور مجوز مناسب برای عملیات استخراج رمزنگاری و همچنین بررسی دقیق توکن‌های جدید را در مورد خروج کلاهبرداران از سازندگان فراهم می‌کند.

۵-۶- انگلستان

انگلستان هیچ قانونی را که به طور خاص ارزهای رمزنگاری شده را تنظیم کند، مانند بیت کوین، اتریوم و غیره ندارد. از نگرانی‌های ناشی از استفاده از ارزهای رمزنگاری شده می‌توان به اطمینان از محافظت از مصرف‌کنندگان در هنگام استفاده از این روش پرداخت، پولشویی، مالیات و استفاده از این سیستم‌ها برای تأمین مالی تروریسم و سایر جرایم اشاره کرد.

در رابطه با مالیات، بخش دولتی مسئول جمع‌آوری مالیات بر درآمد، سرمایه‌گذاری و کالاهایی که وارد کشور می‌شوند می‌باشد، که ارزهای رمزنگاری شده دارای یک هویت منحصر به فرد هستند و بنابراین نمی‌توان آن‌ها را مستقیماً با هر نوع فعالیت سرمایه‌گذاری پرداخت مقایسه نمود. مالیات بر درآمد دریافتی از ارزهای رمزنگاری شده بستگی به فعالیت‌ها و طرف‌های درگیر دارد. مالیات بر ارزش افزوده (تقریباً معادل مالیات فروش ایالات متحده آمریکا) فقط برای کالاها یا خدماتی که در انگلستان در ازای ارز رمزنگاری شده فروخته می‌شوند، از تأمین‌کنندگان دریافت می‌گردد. قوانین مالیات شرکت در سودوزیان مبادلات ارزی، که شامل ارزهای رمزنگاری شده است، در تجارت اعمال می‌شود. بخش دولتی مسئول جمع‌آوری مالیات بر درآمد، سرمایه‌گذاری و کالاهایی که وارد کشور می‌شوند، جهت نحوه پرداخت مالیات بر ارزهای مجازی، قوانین عمومی در مورد روابط مبادلات ارزی و وام خارجی اعمال می‌شود که در این مرحله نیازی به در نظر گرفتن شناسایی قوانین قراردادی نیست؛ بنابراین با هر شرکتی که معاملاتی را انجام می‌دهد که دارای ارزهای رمزنگاری شده است، همانند معاملات عادی طبق قوانین فعلی مالیات شرکت رفتار می‌شود و به سودهای به دست آمده نیز بر این اساس مالیات تعلق می‌گیرد.

برای تجارت‌های بدون شرکت، مالیات بر درآمد به سودوزیان قابل پرداخت در معاملات ارزهای رمزنگاری شده تعلق می‌گیرد. اگر یک کاربر شخصی به عنوان سرمایه‌گذار اقدام به خرید و فروش سکه کند، انگلستان هم نیز از درآمدی که پس از معامله با ارزهای رمزنگاری شده حاصل می‌شود، مالیات دریافت می‌کند. چنین سودهایی شامل مالیات بر سود سرمایه شده و این مالیات برای هر سود حاصله که شامل ارز رمزنگاری شده باشد، قابل پرداخت است (Ross, 2015) (Dewey&LLP, 2020).

۵-۷- سوئیس

سوئیس با بیت کوین بسیار موافق است. از بیت کوین می توان برای پرداخت شهریه شهری استفاده کرد و شرکت راه آهن متعلق به دولت سوئیس، حتی بیت کوین را در دستگاه های فروش بلیت خود می فروشد. مشاغل مرتبط با رمزنگاری در سوئیس باید از قوانین مشتری خود و قانون مبارزه با پولشویی مطلع باشند و در برخی موارد ممکن است مجوز بانکی بگیرند. گذشته از این، سوئیس هیچ گونه مقررات قانونی در مورد استفاده از بیت کوین توسط مشاغل یا شهروندان ندارد.

نتیجه

ورود فناوری های جدید در دنیای تجارت الکترونیک هر روز دستخوش تغییر و به روزرسانی است و بی شک ارز دیجیتال از جدیدترین دستاوردها در تکنولوژی برای بشر امروزی است که نقش گسترده و تأثیرگذاری بر اقتصاد در جامعه و حتی بخش های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی می گذارد. این واقعیت باقی مانده است که ماهیت ابتکاری نحوه ایجاد ارزهای رمز پایه و همچنین ایده حذف آن ها از کنترل دولت، بر گردش آن ها در جهان تأثیر زیادی نگذاشته است و همچنان طرفداران بیشتری پیدا می کند. عدم قانونمندسازی ارزهای دیجیتال، علاوه بر تأثیرات سیاسی، فرهنگی و اجتماعی، ممکن است عواقب اقتصادی قابل توجهی نیز در پی داشته باشد. این که در آینده میزان استقبال از ارزهای رمز پایه چگونه خواهد بود، بسته به اعتماد عمومی خواهد داشت. برای تقویت اعتماد عمومی، نیاز به وضع قوانین داخلی و بین المللی است. برای وضع قوانین و مقررات در این خصوص، عناصر قانونی مختلفی را باید در نظر گرفت. برخی از کشورها ارزهای رمز پایه را به عنوان پول نقد طبقه بندی می کنند، برخی دیگر آن ها را به عنوان دارایی طبقه بندی می کنند. ارزهای رمزنگاری شده در برخی از کشورها به دلیل قوانین موجود ممنوع است. با این حال، ارزهای رمز پایه در ایران مانند بسیاری دیگر از کشورها، در حال حاضر هیچ چهارچوب قانونی ندارند و تنظیم نشده اند. اگرچه مصوبه اخیر هیات دولت در پذیرش ارز دیجیتال های داخلی و رسمیت بخشیدن آن به معنای قبول آن به عنوان یک ارز داخلی است که به نظر می رسد این محدودیت تأثیر مستقیم بر نوع تعاملات مالی و اقتصادی داشته باشد، به ویژه این که وضعیت کشور ما که در شرایط سخت تحریم ها به سر می برد کار را کمی دشوارتر می کند. لذا ضروری است مادام که قوانین داخلی خاصی از مرحله تصویب نگذشته است بر اساس عرف بین المللی به عنوان یکی از منابع حقوق بین الملل در تعاملات بین المللی استفاده نمایم تا تحریم های موجود در این عرصه کارساز نباشد.

منابع

فارسی

- بیگدلی، عطاءالله و فرج‌پور، علی‌اصغر، ۱۳۹۲، رهیافتی نو به ضوابط تشخیص مصلحت، از ضابطه تا فرآیند، فصلنامه سیاست‌های راهبردی و کلان، شماره ۲.
- بهره‌مند، حمید و عامری ثانی، امیرکبیا، ۱۳۹۸، چالش‌ها و راهکارهای جرم‌یابی پولشویی از طریق ارزیابی رمزنگاری شده، فصلنامه کارآگاه، شماره ۴۶.
- شعبانی، امیرحسین؛ محسنی دهکالتی، محمد؛ ابراهیمی، سعید، ۱۳۹۹، بررسی تطبیقی قانونی سازی بیت‌کوین، پژوهشنامه حقوق تطبیقی، شماره ۵.
- شیرانی، مسعود و طالکش، ملیکاسادات، ۱۳۹۹، قانونگذاری بلاک‌چین در ایران، چین و انگلستان، دوفصلنامه تمدن حقوقی، دوره ۳، شماره ۷.
- فره‌وشی، فهیمه، ۱۳۹۷، بیت‌کوین؛ چالش نوین نظام عدالت کیفری، تحولات قضایی، شماره ۲.
- میرزاخانسی، رضا و سعدی، حسینعلی، ۱۳۹۷، بیت‌کوین و ماهیت مالی-فقهی پول مجازی، دوفصلنامه جستارهای اقتصادی ایران، شماره ۳۰.

لاتین

- Dewey, J., Blockchain & Cryptocurrency Regulation, 2019 URL: https://www.acc.com/sites/default/files/resources/vl/membersonly_Artic.pdf 262:264.
- Dewey, J., LLP, H.& K., Blockchain and cryptocurrency regulation in Africa, 2020.
- United Nations Convention against corruption, 2005. Vienna: UN.
- FATF, Money Laundering Using New Payment Methods, 2010.
- Poorhashemi, A. Quel développement pour le droit international de l'environnement au 21ème siècle?. CIFILE Journal of International Law, 2(3), 2021, 76-87. doi: 10.30489/cifj.2020.238827.1018
- Poorhashemi, A. Emergence of International Environmental Law: as a new branch of International Public Law, CIFILE Journal of International Law, 1(2), 2020, 33-39. doi: 10.30489/cifj.2020.218985.1013.
- Ross, A., Tribunal rules on admissibility of hacked Kazakh emails, 2015.
- Xinhuanet, Zhou Xiaochuan: Future Regulation on Virtual Currency Will Be Dynamic, Imprudent Products Shall Be Stopped for Now [WWW Document], 2018. URL http://www.xinhuanet.com/finance/2018-03/10/c_129826604.htm (in Chinese)

Legal Civilization

Biannual No.9/Fall 2021 & Winter 2022

ISSN:2783-1841
ISSN:2783-1922

- Review of Legal Solutions for Mining and Trading of Digital Currencies: Legal Gaps and Solutions*SHima Naderi, Majid Motallebi
- Analysis the Jurisprudential Principles of Torture and Delay at Implementation Preemption *Morteza Rahimi
- Achievements and Challenges of Multiplicity and Recidivism in the Law on Reducing the Punishment of Imprisonment Imposed in 2020 with a Practical Approach*Abolfath KHaleghi, Zahra Mirzaei
- Review of Technology Transfer Contract in Iranian Subject Law*Afshin Mojahed
- Explain the Principle of Information in the Light of the Previous Consent Procedure of the Rotterdam 2003 Convention*Mohammad Mobini Far, Marziyeh Fathi Bornaji
- The Position of Dispute Resolution Commissions in Lawsuits between the Islamic Revolutionary Guard Corps and Tehran Municipality*Mohammadreza Yazdi, Mojtaba Salek Razi
- the effects and conditions of retrial in Iranian and French lawani, Mohammad Reza Burbur
- Effects of Divorce on the Law of Iran, France and the United Kingdom *Maisam Sobhani
- Analysis of Child Rights in Iran: Review of the National Body Convention of Rights of Child Based on the Universal Convention of the Rights of the Child *Maryam SHA'ban
- The Relationship between Insult and Freedom of Expression in the Light of the Islamic Penal Code and the Press Law*Amirhossein GHazaei Alamdari
- Principles and Rules Governing Professional Ethics in the Legal Profession *Rostam Ali Akbari, Yasser SHakeri
- Religious Pluralism in the Islamic Penal Code*Mohsen Hamidipour
- Effects and Conditions of Absentee Proceedings in Iranian and French Law Sayyed Jafar Hashemi Bajegani, Mostafa Afzali Goroh
- Criminal Responsibility of Governments for Environmental Crime in the Light of Regional and International Cooperations*Sajad Tayebi
- Analysis of the performance of the International Court of Justice in the case of violation of the 1955 Amity Agreement between the Islamic Republic of Iran and the United States of America*Mohammad Setayesh Pur, Eisa Poodat
- Conceptual and Philosophical Challenges of Terrorism in Confrontation of Human Rights Nourooz Kargari
- Economic Analysis of the Externality of Property use by Comparative Study of Iranian Law Yadullah Dadgar, Akram Ehsani
- Functions and Challenges of Mediation in Iran (Looking at Some European Countries and International Documents)*Sayyed Abbas Mousavi
- Privacy in the Legal System of Iran and Islam*Ali Akbari, Mahdi Falahian
- Prisoners' Rights from the Perspective of Imami Jurisprudence and Iranian Law with a look at International Documents*Gholamreza Izadpanah, Vajehe Izadpanah
- Analysis of the Assassination of Iranian Nuclear Scientists from the Perspective of Domestic and International Law*Mohammad Khalil Salehi, Mohammad Salmani Farahmand
- Effects of Life Insurance Contract from the Perspective of Imami Jurisprudence and Iranian Law Sayyed Sajad Khalooei Tafti
- Protecting Agency Judges in an Age of Politicization: Evaluating Judicial Independence and Decisional Confidence in Administrative Adjudications*Reza Tajarlou, Mohammad Javad Shafaghi, Fatemeh Mafi
- the Rights of Victims and Offenders in the French Criminal Procedure Criticisms and Challenges Sadegh Fetili, Ebrahim Moghdam
- Review and Analysis of the Obligation to Observe Caution in Common Law Rezahosain Gandomkar, Farzad Karami kolmoti
- A Comparative Study of Crime Cost Assessment in Criminal Law and Shiite Jurisprudence Esmaeil Kashkoulain, Mahdi Naghavi
- An Introduction to the Theory of Legal Personality in Imami Jurisprudence*Sayyed Alireza Amin
- Examining the Pillars of Civil Liability of Municipalities in Judicial Procedure Sayyed Vahid Mirmezami, Faezeh Bahador
- Compensation for Innocent Convicts in the Law of Iran and America Ahmadreza Kenarkoohi, Salameh Abolhasani
- Research on the Importance of Offer in Iranian Civil Law and the UNIDROIT Principles Morteza Javan Sarand